

Зоран Стефановић

СЛОБОДАН, И ПОМАЛО ОТПАДНИК: БОБАН КНЕЖЕВИЋ У СВОМ ВРЕМЕНУ И ОПУСУ

Знајте, књижевност је оно што се пише, а не оно што критичари мисле да треба да се пише. (КНЕЖЕВИЋ, 1992.)

Ако... резимирамо Кнежевићев допринос српској и југословенској култури, он има одређену тежину. Као писац је јавно присутан од 1978. године, прво причама и новелама¹⁾, а затим и романима.²⁾ Шестоструки је лауреат југословенске и српске награде за најбоља фантастичка дела “Лазар Комарчић” (приче, новеле и роман), те двоструки лауреат конкурса “Знака Сагите” (новелета и новела). Као уредник и приређивач заслужан је за неке од есенцијалних жанровских антологија,³⁾ као и књижевне часописе посвећене савременој светској фантастици.⁴⁾...

Белешка о аутору

Досад имам објављених двадесетак прича и новела, али свега са пар сам заиста задовољан. Од 1984. до 1988. имао сам паузу у писању (због издаваштва) и тек сам сада коначно пронашао снаге да неке од својих најбољих идеја преобликујем у дела. (КНЕЖЕВИЋ, 1992.)

Као што је истакнуто, СЛУТЊА АНДРОИДА није избор “најбоље од Кнежевића”, нити би тиме испунила главни задатак који смо јој поставили. Ово је просто “Кнежевић какав је заиста био”. А тај се стално мења, јер су и он и остали истог нараштаја тек сад у свом најзрелијем делу стварања.

Међутим, сматрамо корисним овај одређени напор да се детаљно и отворених карата систематизује и представи један лични опус, а

затим и да се дају барем прелиминарна запажања о његовим особинама, колико год из ограничене визуре колегијалног пера. По таквој нескривеној тежњи да буде и подробно и аналитичко, СЛУТЊА АНДРОИДА је и прво такво издање било којег писца оснивачке генерације “Лазара Комарчића“ и “Знака Сагите“. Велика ће нам радост бити ако на примеру других сродних аутора овакав манир пређе у издавачки обичај.

Пошто од писаца који су дебитовали у касној СФРЈ сада имамо Скробоњин и Кнежевићев приповедачки опус сабран, а Бакићев на путу, даљи приоритет би сигурно били обимни, *нефилијирани*, избори Радмила Анђелковића, Зорана Јакшића, Владимира Лазовића, Драгана Р. Филиповића, Љиљане Праизовић и других, али добро опремљено библиографском и биографском грађом. За следећи нараштај, онај који је дебитовао у СРЈ и који се више појављује након ТАМНОГ ВИЛАЈЕТА 3 (1993), ствари чак ни данас нису јасне, јер имамо несазрелу ситуацију недовољне објављиваности многих занимљивих појединаца или чак прекида списатељског континуитета, као и скоро никакво озбиљније критичко и уредничко смештање у шири контекст.

Проблем оваквих “белина“, хијатуса у колективном памћењу и самосвести, један је од основних проблема сваке културе. Исто важи и за проблем реализовања личних потенцијала у трусним временима и на трусним подручјима. Сам Кнежевић је то прокоментарисао на примеру Лазара Комарчића и Драгутина Илића, али не можемо пренебрећи један дубљи тон који у његовим речима одсликава и сентимент нове српске фантастике према сопственом друштву:

Ако си био писац у то време и ако те Скерлић није волео, ти си био у старту уназађен. А Скерлић није волео фантастику и ту је крај приче, и што се тиче ове двојице и још неких аутора. Ми сада проналазимо рукописе Драгутина Илића и можемо да видимо колико је тај човек био зрео као писац и испред свог времена. [...] Проблем белина је заправо нерешив, јер ми сада, са дистанце од педесет или сто година, практично немамо могућности да предвидимо шта би се догодило да је неко, за кога сада видимо да је имао потенцијал, тај свој потенцијал и исказао. Писци су понекад склони малодушности и да уколико не постигну успех почетним делима, одустану од даљег стварања. Неки опет, настављају да пишу и изналазе начина да буду објављени без обзира на отпор средине. Дакле, ми сада ретроактивно можемо да видимо шта су радили “упорни“ писци, а они које је живот однео на другу страну и од којих имамо тек понеку генијалну приповетку, заправо су заувек изгубљени. Тако је сваки покушај реконструкције давно прошлог времена осуђен на неуспех. (КНЕЖЕВИЋ, 2000.)

У случају Бобана Кнежевића, појава СЛУТЊЕ АНДРОИДА је ресетовање ситуације и скидање окова. Још једна успешна документациона обавеза. И то је просто то.

Сада када су ране приче скуцане и скоричене под једну рикну, нека аутор баци кључ од својих лагума и отперја свуда где је њему лично ђеф, гушт, плезир, бенефит и трип.

Или већ како би се у текућем новоговору могло рећи: *биџи слободан*.

(Београд, август-октобар 2003)
Ово је мали одломак из њексиа

1) У периодици: ГАЛАКСИЈА, ЕУРЕКА, ЕМИТОР, SIRIUS, ВИДИЦИ, ГРАДИНА, КЊИЖЕВНА РЕЧ, РЕЧ, СВЕСКЕ, ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК, ОРБИС.

2) СМРТ НА НЕПТУНУ, Дневник 1986; ЦРНИ ЦВЕТ, Просвета, 1993 и ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ УБИО ЛЕПТИРА, СКЦ, 1996.

3) Девет избора светске фантастике МОНОЛИТ, четири избора српске и екс-Ју фантастике ТАМНИ ВИЛАЈЕТ, хрестоматије НОВА СРПСКА ФАНТАСТИКА, као и темата "Фантастична реч" у КЊИЖЕВНОЈ РЕЧИ.

4) АЛЕФ, PERPETUUM MOBILE, ЗНАК САГИТЕ, уз прозин ЕМИТОР који је дуго уређивао.